

PRZESŁAWNY (63) *ai*

e jasne, a pochylone (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

sup przenąsławniejszy (1).

sg m N przesławny (11). ◇ *G* przesławnego (6); -ého (1), -(e)go (5). ◇ **[D** przesław(n)mu. **]** ◇ *A* przesławny (2). ◇ *I* przesławnym (1). ◇ *L* przesławnym (1). ◇ *V* przesławny (2). ◇ *f N* przesławną (1). ◇ *G* przesławnej (8); -ěj (1), -(e)j (7). ◇ *D* przesław(n)ej (1). ◇ *A* przesławną (1). ◇ *I* przesławną (2). ◇ *V* przesławną, przenąsławniejszą (5). ◇ *n N* przesław(n)e (1). ◇ *G* przesław(n)e (1). ◇ *D* przesław(n)mu (1). ◇ *A* przesław(n)e (3). ◇ *I* przesławnym (2). ◇ *L* przesławnym (1). ◇ *pl N m pers* przesławni (3). **[subst** przesław(n)e. **]** ◇ *G* przesławnych (4). ◇ *A subst* przesław(n)e (1). ◇ *I m* przesław(n)mi (1). *f* przesław(n)mi (1). *n* przesław(n)mi (1). ◇ **[L** przesławnych. **]** ◇ *V m pers* przesławni (2).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde* bez cytatu.

Intens. od „sławny” (63) :

1. *Od* znac. ‘znakomity; słynny’ (59) : Nie dziwiuję fię/ iłz tak mocno ftoilz/ przeławna Stolico Rzymfka: ponieważ twoie fundamety tak drogą Krwią we krwi baránká ofadzone fą. *SkarJedn* 395, 151; Ten [*Zygmunt August*] y Krákowfkie Licoeum przeławne [...] Hoyną ręką fwą rátuie/ zwątlone. *GrochKal* 16, 20.

Szeregi: »święty i przesławny« (1): Tho ieft glos Kościelny/ náuká Boża/ wiára Powfzechna/ którą wżyfłtkiego świátá głowy/ y Kápłani Chryftułowu/ ná tym Świętym y przeławnym Zborze wyználi. *SkarJedn* 301.

»przesławny i wielki« (1): CI ktorzy łobie ten (pre)ławny y wielki Syn(od lek)ce wążą/ ábo im gárdz(ą bez) wątpienia łamym Pánem Bogiem gárdzą *SkarJedn* 287.

a. *O ludziach* (26) : O dziewitzo przeławná matko łmętnych macior/ tenci niewidzilie nám/ by to twoy łyn byl *OpecŻyw* 131v; *StryjWjaz* Av, B2v; *SkarJedn* 103; Przeławny Cefarzu/ tákli rádzilz łudze twoiey/ áby Chryftuła porzućilá/ á łkazytelnemu człeku/ [...] przyłtác miálá *SkarŻyw* 225, 225; *StryjKron* 782; Gdyłmy rozumieli/ że nic okrutnieyłzého Nie miály oczy widzićé nád śmierć przeławného Hektorá/ oto wżrzą cóš iefzcze łrozłzého. *GórnTroas* 53; O Nadobrotliwłzy Iezu/ [...] włpominam łobie teraz ná to/ że on przeławny Ian/ Chrzćiciel twoy/ tak światobliwego żywotá człowiek/ [...] zbraniál fię dotknienia/ przy chrzćie/ świętey głowy twoiey *LatHar* 212, 3, 76 [2 r.], 202, 203, 512, 579, 604; *KołakCath* A3v; *WysKaz* 40; *KlonWor* 61; **[UstKościel** 93v; *PokłSnów* F].

[przesławny w czym [= pod jakim względem]: ktora [*matka*] od zacnego RADZIWIŁA rod wiedzie z Książąt idąc dawnych/ W cnotach wielkich y w rzeczách rycerłkich przeławnych. *ZbyłDroga* A4v. **]**

przesławny gdzie (1): *NA HERB* Przeławnego w Sármacycey domu Ie⁸⁰ Mości Páná P. Władylfławá Bekiełzá. *KołakSzczęł* Av.

W połączeniu szeregowym (1): Piątey potym nocy Kiełftut Godiminowic Xiążę przeławne dzielne/ męzne/ w fortelach y w łtaczaniu rozmáitých bitew przeważne/ przemyłłne/ [...] wdawion ieft ná Krewłkim zamku *StryjKron* 467.

Wyrażenia: »przesławny(-a) dom, familija« (1:1): Xiążętá Słáskie Opolńkie/ Iaworowńkie/ Telfyńńkie/ [...] zápomniawńzy fwoiey prześławney Fámiliey Krolewńkiey/ [...] gruntownie fię przekinęli do Ianá Krolá Czeskiego *StryjKron* 407; *KołakSzczęśl Av.*

»przesławni panowie« [szyk 1:1] (2): Zá tymi też Litewńcy prześławni pánowie Iádą/ iák gwiazdy iáfne cni Senatorowie. *StryjWjaz* B2v; *SkarJedn* 367.

Szereg: »przesławny, przedniejszy« (1): Máiąc Małżonkę z domu prześławnych z Tęczjnow Grábiow w Polńcże przednieyńzych á Koronnych fynow. Wzakonie páńńkim wjżył [syn *Jerzego, księcia słuckiego*] tu fwoy wiek ná ziemi *KołakCath* B.

b. O Bogu, Maryi i świętych (10) : SMiercią tęgo [!] przesławnego męczeńniká Chryśtułowego [...] więcey niźli za [!] iego żywotá/ Heretykow twárdość fercá fwego fkrufzyło *SkarŻyw* 374; słyfz fwoy lud profzący ciebie/ náfz Krolu Kryšte przesławny Boże. *ArtKanc* H2v, T17; ODDawamci czeń y chwałę/ o prześławna y záwždy fpokoyna Troyco święta. *LatHar* 43; O Szczęśliwa Márya/ y chwały wńzelkiey nagodnieyfa: o Pánno y Mátko Boża wielebna/ o prześławna rodzićielko/ ktorey wńętrznóściom fтворzyćielá niebá y ziemie poruczono. *LatHar* 486, 550, 573, 667.

Szeregi: »przenajáfnejszy i przenasławniejszy« (1): O Przenaiáfneyfa y przenasławnieyfa P. Márya/ mátko Páná náfzego Iezulá Chryśtułá/ [...] profzę cię [...] / ábyś fię zá mną nędznym á grzeńnym/ raczyłá do niego przyczynić *LatHar* 228.

»święty i przesławny« (1): A wy święci Apośtołowie/ y prześławni Męczennicy Páńńcy/ święty Pietrze/ S. Páwle [...] / ziednaycie nam świętymi modlitwami [...] wiary dońkonáłe poięcie y wyrozumienie *LatHar* 428.

c. O działaniach i cechach ludzkich; wyraża wysoką pozytywną ocenę: cenny, chwalebny, doskonały itp. (17) : *SkarŻyw* 273; *StryjKron* 607; O Pánie Boże/ ktory nas roczną pámiątką prześławney śmierci Męczeńniká twoiego Floryaná wwelefałz: rácz to dáć miłóściwie/ ábychmy [...] *LatHar* 418; Rátuycież nas fświętymi modlitwami wáńzemi: zápalaycie nas prześławnemi przykłády wáńzemi *LatHar* 604, 388, 447, 476, 480, 626; MAfz Polńko Paná, małz oyca práwego, Wńzech cnot prześławnych krolewńkich pełnego. *KlonKr* F4; [Ale wždy iednák ich [książąt] fprawy prześławne/ Wynurzaią fie bo Cnoty choć dawne/ Záwždy kwitnieią ftańrość im nie fzkodzi/ Sławá ich młodzi. *StryjGoniec* O2 (*Linde*); Nie iefť prześławna rzecz wdzięcznym bydź/ iefli wolno y beśpieczno nie iefť bydź niewdzięcznym. *SenekaGórn* [119²], 130].

Wyrażenia: »[kto] przesławney pámięci« [*w funkcji tytułu pośmiertnego*] (1): ácz prześławney pámięci Król Kázimiérz [...] [*ziemię wołyńską*] od Korony Polńkiey iáko od włáńnego ciáłá iéy odiyęta mieć chćiał zá nie pozwoleniém y práwym fprzećiwieniém wńzech ftańów Koronnych *SarnStat* 1187.

»wiara przesławna« (4): wiara prześławna zelżoná/ imię Bogá załtępow od fámjchże Chrześćian zbluznione iefť *SkarJedn* A2; Náđ tą bełstą ktora ludzie zárażála y zábijála: pokazał moc Chryśtułowę Philip S. y wiele ludzi pozyfkał do wiary prześławney. *SkarŻyw* 385, 25, 576.

»żywot przesławny« (1): Národzenie dźis obchodźimy świętey Páńny Máryey/ [...] Ktorey żywot prześławny wńzyfťkie Kośćioły oświeca *LatHar* 412.

W przen (1) : On [*Jezus*] kámieniem przyłożony/ Dużą ftrażą opátrzony: Odnioł prześławne zwycięfťwo/ Wfławił fwe náđ śmiercią męfťwo. *LatHar* 362.

2. *Od znac. 'uroczysty' (4)* : Prześlawnego wyjazdu do Krakowa/ y pamięci godnej Koronaciey Henryka Walezysza [...] ikuteczne wirszem opisanie *StryjWjaz kt; ArtKanc E19*; W dzień prześlawny trzech Krolow *LatHar 344; WujNT 16*.

Synonimy: 1. *cnotliwy, dobry, godny, gruntowny, pościwy, stateczny, zacny, zasłużony, znamienity*;
2. *uroczysty*.

Cf [**PRZENASŁAWNY**]

ALKa